

PARATIISI

Kreikan *paradeisos* (= hepr. *pardes*; akk. *pardisu*; keskipers. *pairidaeza*) tarkoittaa: puutarha. Septuaginta käyttää tätä sanaa toisinaan kirjaimellisessa merkityksessä (Saarn. 2:5; Laul. 4:12), toisinaan uskonnollisessa merkityksessä, joka yksin tässä otetaan huomioon.

1. Jumalan puutarha. Lähi-idän uskonnoissa kuva jumalten elämästä ammentaa mielikuvansa maanpäällisten mahtavien elämästä: jumalat elävät nautiskellen palatseissa, joita ympäröivät puutarhat. Niissä virtaa ”elämän vesi”, ja muiden ihmeellisten puiden joukossa kasvaa ”elämän puu”, jonka hedelmä ravitsee kuolemattomia. Täällä maan päällä niiden temppelit, joita ympäröivät pyhät puutarhat, jäljittelevät tätä esikuvaa. Monijumalaisuudesta puhdistettuina nämä mielikuvat ovat kotiutuneet Raamattuun: antropomorfismin käytäntöjen mukaisesti ei kaihdetta kuvata Jumalaa ”kävelemässä päivän tuulenhenkäyksessä” puutarhassaan (1. Moos. 3:8); puutarha ja sen puut mainitaan jopa sananlaskussa (1. Moos. 13:10; Hes. 31:8 f.; Hes. 31:16 ff.).

2. Kadotetusta paratiisista takaisin löydettyyn paratiisiin.

a. Kadotettu paratiisi. Sama kuvasto tuodaan osaksi pyhän historian kulkua, jotta voitaisiin kuvata tilaa, jossa Jumala loi ihmisen, ja paikkaa, johon hän hänet asetti täällä maan päällä. Jumala istutti hänelle puutarhan Eedeniin (1. Moos. 2:8 ff.; vrt. Hes. 28:13). Hänen elämänsä tässä puutarhassa kuului työ (1. Moos. 2:15), mutta samalla sillä oli ihanteellisen onnen luonne, joka muistuttaa monin tavoin kultakauden klassisia kuvauksia: läheisyys Jumalaan, puutarhan hedelmien vapaa käyttö, eläinten hallitseminen (1. Moos. 2:19 f.), alkuperäisen avioparin sopusointuinen ykseys (1. Moos. 2:18, 23), moraalinen viattomuus, joka ei tunne häpeää (1. Moos. 2:25), sekä kuoleman puuttuminen; kuolema tulee tänne maan päälle vasta synnin seurauksena (vrt. 1. Moos. 3:19). Ihmisen koettelemuksella on kuitenkin myös olennainen osa tässä alkuaikojen paratiisissa: Jumala asetti sinne tiedon puun, ja Käärme tulee sinne kiusaamaan Eevaa. Tästä huolimatta Eedenin onni korostaa vastakohtana nykyisen tilamme kurjuutta, sillä tähän tilaan kuuluvat päinvastaiset kokemukset: tämä tila, ihmisen synnin hedelmä, liittyy kadotetun paratiisin teemaan (1. Moos. 3:3, 19).

b. Paratiisin lupaus. Ihmisen sisimmässään kantama unelma ei siis ole harhainen: se vastaa hänen alkuperäistä kutsumustaan. Mutta se jäisi ikuisiksi ajoiksi toteutumatta (vrt. 1. Moos. 3:23), ellei pyhän historian päämääränä ja tarkoituksena olisi kaitselmuksen järjestyksen mukaisesti palauttaa ihminen alkuperäiseen tilaansa. Siksi paratiisin takaisin saamisen teema kulkee eskatologisten oraakkeliin läpi Vanhan testamentin ajoista Uuteen testamenttiin ja liittyy uuden pyhän maan ja uuden luomisen oraakkeleihin. Jumalan kansan synnit ovat tehneet sen maanpäällisestä asuinsijasta aution paikan (Jer. 4:23), mutta viimeisinä aikoina Jumala muuttaa sen Eedenin puutarhaksi (Hes. 36:35; Jes. 51:3). Tässä uudessa paratiisissa elävät vedet kumpuavat temppelistä, jonka äärellä Jumala asuu. Kasvamaan puhkeaa ihmeellisiä puita, jotka antavat uudelle kansalle ravintoa ja parantumista (Hes. 47:12). Näin elämän puun luo johtava tie avataan jälleen ihmisille (Ilm. 2:7; Ilm. 22:2; vrt. 1. Moos. 3:24). Palautettu paratiisillinen elämä ilmentää pyhän historian päättyessä alkuperäisen Eedenin piirteitä ja monessa suhteessa jopa ylittää ne: luonnon ihmeellinen hedelmällisyys (Hoos. 2:23; Aam. 9:13; Jer. 31:23–26; Joel 4:18); yleinen rauha paitsi ihmisten kesken (Jes. 2:4), myös luonnon ja eläinten kanssa (Hoos. 2:20; Jes. 11:6–9; Jes. 65:25); sekoittumaton ilo (Jer. 31:13; Jes. 35:10; Jes. 65:18 ff.); kaiken kärsimyksen ja itse kuoleman poistuminen (Jes. 35:5 ff.; Jes. 65:19 ff.; Jes. 25:7 ff.; Ilm. 20:14; Ilm. 21:4); muinaisen Käärmeen poistaminen (Ilm. 20:2 f.; Ilm. 20:10); pääsy ikuisen elämään (Dan. 12:2; Viis. 5:15; Ilm. 2:11; Ilm. 3:5). Näiden kuvien esiin kutsuma todellisuus, vastakohtana tilalle, johon synti on ihmisen alentanut, palauttaa siis hänen alkuperäisen tilansa piirteet mutta poistaa kaiken ajatuksen koettelemuksesta ja kaiken lankeamisen mahdollisuuden.

c. Palautetun paratiisin ennakoiteja. Palautettu paratiisi on eskatologinen todellisuus. Jumalan kansa on tuntenut siitä historiallisessa kokemuksessaan vain ohikiitäviä varjoja: esimerkiksi sellaisen maan omistamisen, joka ”vuotaa maitoa ja hunajaa” (2. Moos. 3:17; 5. Moos. 6:3 jne.). Sen hengellinen kokemus on kuitenkin antanut sille toisenlaisen ennakkoaavistuksen. Jumala on näet suonut sille lakinsa, kaiken viisauden lähteen (5. Moos. 4:5 f.); viisaus taas on elämän puu, joka takaa autuuden (Sananl. 3:18; vrt. Sir. 24:12–21); laki saa sitä noudattavan ihmisen viisauden tulvimaan ”kuin paratiisin virta” (Sir. 24:25 ff.; vrt. 1. Moos. 2:10 ff.); sitä muille opettava viisas on ”kuin paratiisiin johtava vesivirta” (Sir. 24:30); armo ja Jumalan pelko ovat siunauksen paratiisi. Jumala siis palauttaa ihmiselle viisauden kautta esimakua paratiisin ilosta.

UT tekee tunnetuksi tämän jumalallisen suunnitelman viimeisen salaisuuden. Kristus on viisauden lähde; hän itse on tämä Viisaus (1. Kor. 1:30). Hän on samalla uusi Aadam (Room. 5:14; 1. Kor. 15:45), jonka kautta ihmiskunta pääsee eskatologiseen tilaansa. Hän voitti itse muinaisen Käärmeen, joka on paholainen ja Saatana (vrt. Ilm. 20:2), kiusauksensa aikana; sen jälkeen hän eli ”villieläinten kanssa” ikään kuin palautetussa paratiisissa (Mark. 1:13; vrt. 1. Moos. 1:26; 1. Moos. 2:19 f.). Hänen ihmeensä osoittavat lopuksi, että sairaus ja kuolema on jo nyt voitettu. Häneen uskova ihminen on löytänyt ”elämän ravinnon” (Joh. 6:35), ”elävän veden” (Joh. 4:14), ”ikuisen elämän” (Joh. 5:24 ff.), toisin sanoen nyt alkaneen eskatologisen paratiisin lahjat.

3. Paratiisi, vanhurskaiden asuinsija. Raamatullisissa teksteissä eskatologisen paratiisin kuvaus pysyy pidätyvänä ja pelkistyy vähitellen; apokryfikirjat kuitenkin laajentavat sitä huomattavasti ja todistavat juutalaisissa uskomuksissa tapahtuneesta kehityksestä (esim. Henokin kirjassa). Ennen kuin palaamme pyhän maan viimeisiin aikoihin, paratiisi toimii välivaiheen asuinpaikkana, jossa Jumala kokoaa vanhurskaat odottamaan päivää tuomiota, ylösnousemusta ja tulevan maailman elämää. Tällaisen asuinpaikan Jeesus lupasi hyvälle ryövärille (Luuk. 23:43), mutta sen muuttaa jo hänen läsnäolonsa, hänen, joka on elämä: ”Sinä olet oleva minun kanssani...” Autuuden tilaan, joka on varma pyhän historian päättyessä, Jeesus astuu ensimmäisenä kuolemansa tuolle puolen tehdäkseen sinne pääsyn mahdolliseksi lunastetuille syntisille.

4. Paratiisi ja taivas. Jumalan asuinsijana paratiisi sijoittuu tämän maailman ulkopuolelle. Raamatun kielessä jumalallinen asuinsija sijoitetaan kuitenkin myös taivaaseen. Siksi paratiisi samaistetaan toisinaan ”korkeimpaan taivaaseen”, siihen, jossa Jumala asuu: sinne Paavali temmattiin hengessä katselemaan sanoin kuvaamattomia todellisuuksia (2. Kor. 12:4). Tämä on myös sanan paratiisi tavanomainen merkitys kristillisessä kielessä: In paradisum deducant te angeli... (”Johdattakoot enkelit sinut paratiisiin...” (Hautausliturgia). Paratiisi on nyt avoinna niille, jotka kuolevat Herrassa.

PG

Katso myös: → Aadam I 2 — Puu I — ciel VI 1 — creation AT II 1 — desert AT II 3; NT I 1 — Isänmaa AT 2 — maa AT I 3, II 2.4